

บทที่ 4

การคุ้มครองผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ของประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการพูดถึงคำว่า “เหยื่อ” น้อยมาก และยังมีได้มีการตีความ ได้ชัดเจนว่า แค่นั้น เพียงใด จึงจะถือว่าเป็นบุคคลตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม คงมีร่องรอย ให้เห็นจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในมาตรา 2(4) ที่ให้นิยามศัพท์คำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ว่า หมายความว่าบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4 , 5 , 6 แต่ บทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติเฉพาะสิทธิของผู้เสียหายในการฟ้องร้อง หรือการจัดการ อื่นๆ ในคดีอาญา เช่น การร้องทุกข์ การถอนฟ้อง หรือการยอมความ เป็นต้น

สิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าชดเชยในกรณีที่ตนเองได้รับความเสียหาย คงมีเพียงการฟ้องร้องเป็น คดีแพ่งฐานละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งเป็นไปตาม แนวความคิดเดิมที่แยกความรับผิดชอบทางแพ่ง ออกจากความรับผิดชอบทางอาญา โดยถือว่าละเมิดจะมีผลเพียงให้เกิดมีการใช้สิทธิฟ้องร้องทาง แพ่งสำหรับเรียกให้ทดแทนความเสียหาย เนื่องมาจากการละเมิดนั้นแต่เพียง อย่างเดียว เท่านั้น ต่อเมื่อการที่เป็นละเมิดนั้นมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาเจือปนอยู่ด้วย อีกประการหนึ่งแล้ว เมื่อนั้นละเมิดจึงจะทำให้เกิดมีการได้สิทธิฟ้องร้อง ทางอาญาอีกทาง หนึ่ง เพื่อว่ากล่าวลงอาญาแก่ผู้กระทำความผิด แต่ในส่วนที่เป็นการฟ้อง ทางอาญานี้ มูลละเมิด ไม่ทำให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใดแก่บุคคลผู้ต้องเสียหายอีก¹

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเปิดช่องให้มีการฟ้อง คดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา หรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่ง ก็ได้ โดยเฉพาะในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สิน หรือราคาที่สูงสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำความผิดขึ้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วยก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวก็คงเป็นกรณีที่เรียกจากตัวจำเลยโดยตรง เช่นเดียวกับคดีละเมิดนั่นเอง

¹ ร. แลงการ์ด , ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย , คำสอนชั้นปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช 2478 พิมพ์ครั้งที่ 3 เล่ม 2 , หน้า 71.

หาใช่เป็นกรณีเรียกค่าชดเชยเนื่องจากการที่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังเช่นประเทศที่มีกฎหมายในทำนองนี้ เพราะประเทศที่มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยของเหยื่ออาชญากรรม จะถือว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐ หรือสาธารณะที่มีต่อเหยื่อ อาชญากรรม ซึ่งรวมทั้งความรับผิดชอบในการจ่ายค่าชดเชยด้วย เพราะเห็นว่า การฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งโดยทั่วไปจะขาดประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ เพราะผู้ที่ตกเป็นจำเลยส่วนมากเป็นคนยากจน และไม่มีทรัพย์สินเพียงพอการจ่ายค่าชดเชยให้แก่เหยื่ออาชญากรรมจึง ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดต่อรัฐแต่อย่างใด

เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังแนวความคิดของการจ่ายค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม ก็คือ รัฐจะต้องรับผิดชอบต่อความล้มเหลวที่ไม่อาจพิทักษ์เหยื่อให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม นอกจากนั้นการจ่ายค่าชดเชยแก่เหยื่อยังถูกมองว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐที่เท่าเทียมกัน การช่วยเหลือของรัฐที่มีต่อคนพิการ การจ่ายเงินทดแทนแก่คนว่างงาน แนวความคิดนี้ได้เพิ่มขึ้นทุกขณะในปัจจุบัน โดยเป็นเสมือนการถ่วงดุลแนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา และนักโทษ ซึ่งดูประหนึ่งว่าเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ต้องหายิ่งกว่าเหยื่ออาชญากรรม²

4.1 วิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมไทยต่อเหยื่ออาชญากรรม

การศึกษาบทบาทของกระบวนการยุติธรรมต่อเหยื่ออาชญากรรมเป็นการศึกษาในอีกด้านหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งปกติมักจะได้รับการสนใจศึกษาเฉพาะด้านบทบาทของกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อผู้กระทำผิด ดังนั้น การทำความเข้าใจในส่วนของเหยื่ออาชญากรรมจึงเป็นการพิจารณาในด้านที่ตรงกันข้ามกัน ในที่นี้ เหยื่ออาชญากรรมหมายความว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของ ผู้กระทำผิด ซึ่งหมายความรวมถึง ผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการเสียหายด้วย โดยพิจารณาถึงขั้นตอนการดำเนินงานต่อเหยื่ออาชญากรรมของแต่ละระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมได้

² วิชา มหาคุณ “เหยื่ออาชญากรรม :แนวคิดและมาตรการคุ้มครอง”, วารสารกฎหมาย ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2535) : 7 - 9 .

แก่ ตำรวจ อัยการ ทนายความ ศาล และ ราชทัณฑ์ เพื่อให้มองเห็นภาพรวมในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม โดยแยกพิจารณาภายใต้ 2 หัวข้อย่อย ได้แก่³

- 4.1.1 ขั้นตอนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมต่อเหยื่ออาชญากรรม
- 4.1.2 อุปสรรคข้อขัดข้องของกระบวนการยุติธรรมในการสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม

4.1.1 ขั้นตอนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมต่อเหยื่ออาชญากรรม⁴

เมื่อเหยื่ออาชญากรรมได้รับความเสียหาย หรือถูกประทุษร้าย ตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยแรกในกระบวนการยุติธรรม จะได้รับการแจ้งความ ร้องทุกข์เรื่องราวเบื้องต้นจากเหยื่ออาชญากรรม เมื่อได้รับการร้องทุกข์แล้ว ตำรวจจะดำเนินการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในฐานะพนักงานสอบสวน ทำการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีความเห็นทางคดีว่าควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิด ส่งความเห็นไปยังพนักงานอัยการพร้อมสำนวนการสอบสวน

พนักงานอัยการในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสอบสวนการกระทำผิด พิเคราะห์พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และมีความเห็นสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำความผิด ในกรณีมีความเห็นสั่งฟ้อง พนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลต่อไป

อนึ่ง ในคดีความผิดที่เหยื่ออาชญากรรมมีความประสงค์จะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเอง หรือเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการก็สามารถทำได้ โดยแต่งตั้งทนายความซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเข้าทำหน้าที่เป็นทนายความให้

เมื่อสำนวนคดีส่งฟ้องถึงศาลแล้ว ศาลซึ่งอาจจะถือได้ว่ามีอำนาจสูงสุดในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด จะดำเนินการพิจารณาคดีตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแล้วตัดสินว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ หากตัดสินว่ากระทำความผิดจริง

³ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ , อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม , พิมพ์ครั้งที่ 1 (การพิมพ์พระนคร) , 2531 : 125.

⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 126 .

ก็จะพิพากษาลงโทษตามความหนักเบาของข้อหา ในกรณีที่ศาลพิพากษาคัดสินลงโทษผู้กระทำผิดให้มีโทษจำคุก หรือประหารชีวิต งานขั้นสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมคือ งานราชทัณฑ์ ก็จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างเดียว ส่วนเหยื่ออาชญากรรมจะไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์แต่อย่างใด ซึ่งจะได้พิจารณาการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวตามลำดับโดยละเอียดดังนี้

ก. ขั้นตอนการดำเนินงานของตำรวจ ⁵

เจ้าหน้าที่หน่วยงานแรกของกระบวนการยุติธรรมได้แก่ ตำรวจ ซึ่งการดำเนินงานของตำรวจต่อเหยื่ออาชญากรรมนั้น ตำรวจจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งระเบียบ และคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ตำรวจเป็นหน่วยแรกที่ได้รับแจ้งความ ในทางปฏิบัติการแจ้งความดังกล่าว เหยื่ออาชญากรรมจะเป็นผู้แจ้งความเอง หรือเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ประสบเหตุก็ได้ เป็นหน้าที่ของตำรวจที่ได้รับแจ้งความจะต้องพิจารณาใน 3 ประเด็น กล่าวคือ

1. อาชญากรรมที่เกิดขึ้นเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่
2. หน่วยงานของตำรวจที่รับแจ้งความมีอำนาจสอบสวนตามกฎหมายหรือไม่ และ
3. ผู้ที่เสียหายที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นใคร

หากคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย แต่หน่วยงานตำรวจที่รับแจ้งความ ไม่มีอำนาจสอบสวนตามกฎหมาย ตำรวจที่รับแจ้งความจะดำเนินการตามขั้นตอนที่รีบด่วน และอยู่ในขอบเขตอำนาจให้กับเหยื่ออาชญากรรมก่อน แล้วจากนั้นจะแนะนำให้เหยื่ออาชญากรรมไปแจ้งความยังหน่วยงานตำรวจที่มีอำนาจในการสอบสวนตามกฎหมายต่อไป ถ้าคดีอาญาที่เกิดขึ้นเป็นความผิด ตามกฎหมาย และหน่วยงานตำรวจที่รับแจ้งความ มีอำนาจในการสอบสวน ตำรวจที่ รับแจ้งความจะต้อง

⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 127 .

พิจารณาหาตัว ผู้เสียหายที่ถูกต้องตามกฎหมายมาดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ ตามระเบียบคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

ซึ่งโดยปกติแล้วเหยื่ออาชญากรรมจะเป็นผู้เสียหายที่ถูกต้องตามกฎหมาย เว้นแต่ในบางกรณี เช่นเหยื่ออาชญากรรมได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือ ถึงแก่ความตาย หรือเป็นผู้เยาว์ เป็นต้น ตำรวจจะต้องกำหนดตัวผู้เสียหายตามบทบัญญัติในกฎหมาย มาดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์แทนในการแจ้งความร้องทุกข์ที่หน่วยงานของตำรวจ หรือ ที่เรียกชื่อในทางราชการว่า สถานีตำรวจ นั้น เหยื่ออาชญากรรมจะได้รับหลักฐาน การรับการร้องทุกข์ ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมสามารถใช้เป็นหลักฐานนำมาติดตามผลคดีได้ ตลอดเวลา

หลังจากมีการแจ้งความร้องทุกข์เรียบร้อยแล้ว ตำรวจจะเริ่มทำการสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นในฐานะเป็นพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญานี้ เหยื่ออาชญากรรม จะต้องให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนในฐานะเป็นผู้กล่าวหา พร้อมทั้งกล่าวอ้าง หรือหา พยานหลักฐานต่างๆ ให้พนักงานสอบสวน ทั้งพยานบุคคล หรือพยานเอกสาร หรือพยาน วัตถุ ในการหาพยานหลักฐานต่างๆ เหล่านี้ โดยหน้าที่พนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมด แต่ในทางปฏิบัติมักจะเป็นการร่วมมือกันระหว่างเหยื่อ อาชญากรรม กับพนักงานสอบสวน โดยคำนึงถึงว่าฝ่ายใดจะมีความสะดวก มากกว่ากัน

เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องหาในคดีอาญาต่างๆ จะมีกรณีที่แตกต่างกันเกิดขึ้น 3 กรณี กล่าวคือ

- (1) ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด
- (2) รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่ยังจับกุมตัวไม่ได้ และ
- (3) รู้ตัวผู้กระทำความผิดและจับกุมตัวได้

ในกรณีไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไปใน

ระยะเวลาหนึ่งแล้ว ยังไม่สามารถสืบสวนหาตัวผู้กระทำผิดได้ พนักงานสอบสวน จะงดการสอบสวน โดยส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเห็นชอบด้วย

ในกรณีรู้ตัวผู้กระทำผิด แต่ยังจับกุมตัวไม่ได้ ถ้าคดีมีพยานหลักฐาน พอฟ้องพนักงานสอบสวนจะมีความเห็นควรสั่งฟ้อง และออกหมายจับผู้ต้องหา พร้อมกับ ส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเห็นชอบ ถ้าคดีมีพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง พนักงานสอบสวนจะมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเห็นชอบ

ในกรณีรู้ตัวผู้กระทำผิด และจับกุมตัวได้นั้น พนักงานสอบสวนจะสามารถ มีความเห็นได้ 2 ประการ เช่นกัน คือ ควรสั่งฟ้อง หรือควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ตามพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเห็นชอบ เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพร้อมความเห็น ควรสั่งฟ้อง หรือ สั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้วนั้น ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้เหยื่ออาชญากรรมทราบ และคดีอาญานั้นจะ ยุติลงไป แต่ถ้าพนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องมีหน้าที่ในการ “คุมพยาน” ให้กับพนักงานอัยการซึ่งเป็นโจทก์ในคดี และเหยื่ออาชญากรรมจะมีฐานะ เป็นพยาน เว้นแต่จะร้องขอเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการจึงจะมีฐานะเป็นโจทก์ ในกรณีนี้ พนักงานสอบสวนจะต้องให้ความคุ้มครอง และให้ความปลอดภัยต่อเหยื่ออาชญากรรม และรักษาการติดต่อระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับพนักงานอัยการจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น

การคุมพยานนี้ไม่ได้มีบทบัญญัติในกฎหมาย แต่เป็นข้อตกลงระหว่าง สำนักงานอัยการสูงสุด กับกรมตำรวจ ซึ่งได้มีการออกระเบียบปฏิบัติไว้ เพื่อให้เกิดความ สะดวกระหว่างการดำเนินคดี โดยเฉพาะในคดีที่ผู้กระทำผิดมีอิทธิพล ตำรวจจะต้องให้ความ ปลอดภัยแก่เหยื่ออาชญากรรมตั้งแต่เริ่มคดีจนกว่าคดีจะจบสิ้นลง

ข. ขั้นตอนการดำเนินงานของพนักงานอัยการ⁶

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนพร้อมความเห็นควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ก็จะเป็นภาระหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมขั้นต่อไป

ในการพิจารณาสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการก่อนที่จะมีความเห็น สั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการอาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือให้ส่งพยาน คนใดคนหนึ่งมาเพื่อซักถาม ซึ่งรวมถึงเหยื่ออาชญากรรมด้วย เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาพิจารณาสั่งคดีต่อไป ถ้าพนักงานอัยการ มีคำสั่งเด็ดขาดสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะแจ้งผลของคำสั่งให้พนักงานสอบสวนทราบ และพนักงานสอบสวนจะแจ้งให้เหยื่ออาชญากรรมทราบต่อไป ถ้าพนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาล

เหยื่ออาชญากรรมสามารถยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ก่อนที่ศาลชั้นต้นจะพิจารณาคดี และกฎหมายก็ยังได้ให้อำนาจเหยื่ออาชญากรรมที่จะฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้เอง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมทั้งตำรวจ และอัยการ ซึ่งในกรณีนี้ พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้เฉพาะคดีอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติเหยื่ออาชญากรรมเกือบทั้งหมดจะปล่อยให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์แต่ผู้เดียว ในกรณีนี้พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นโจทก์จะอ้างเหยื่ออาชญากรรมเป็นพยานในการดำเนินคดีในศาล ระหว่างการดำเนินคดีในศาล พนักงานอัยการจะขอให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้คุมพยาน ซึ่งรวมทั้งเหยื่ออาชญากรรมด้วย

เมื่อพนักงานอัยการต้องการเหยื่ออาชญากรรมเป็นพยานในศาลเมื่อใด พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ติดตามเหยื่ออาชญากรรมให้พบกับพนักงานอัยการก่อน พนักงานอัยการจะแนะนำวิธีการปฏิบัติตนในศาล ซักข้อมการเป็นพยาน และการให้ถ้อยคำต่างๆ ในศาล ซึ่งเรียกว่า "การซักข้อมพยาน" ทั้งนี้เพราะเหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่จะไม่คุ้นเคยต่อการพิจารณาคดีในศาล มีความตื่นเต้นประหวัหิตใจมักจะสับสน

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 129 .

เหตุการณ์โดยละเอียดในคดี เมื่อถูกทนายฝ่ายจำเลยก็จะตอบคำถามได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจจะทำให้เป็นผลเสียต่อคดี จึงจำเป็นต้องมีการซักซ้อมพยานให้เข้าใจวิธีการต่างๆ เสียก่อน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเหยื่ออาชญากรรมเอง และเป็นผลดีต่อการดำเนินคดีด้วย

เมื่อคดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว ศาลพิจารณาคัดสินว่าอย่างไร พนักงานอัยการ จะแจ้งคำพิพากษาให้พนักงานสอบสวนทราบ และพนักงานสอบสวนจะแจ้งให้เหยื่ออาชญากรรมทราบต่อไป

ค. ขั้นตอนการดำเนินงานของทนายความ⁷

ในคดีอาญา การดำเนินงานของทนายความ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม มักจะเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายผู้กระทำผิด กล่าวคือ ทนายความจะทำหน้าที่เป็นทนายแก้ต่างให้กับผู้กระทำผิด หรือผู้ต้องหา

แต่การดำเนินงานของทนายความ ก็สามารถมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหยื่ออาชญากรรมได้เช่นเดียวกัน เมื่อเหยื่ออาชญากรรมมีความประสงค์ ซึ่งสามารถแยกได้ 3 ลำดับ คือ

1. ในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวน
2. ในการดำเนินคดีในชั้นอัยการ และศาล และ
3. การดำเนินคดีของเหยื่ออาชญากรรมด้วยตนเอง

ในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวน เหยื่ออาชญากรรมสามารถจะปรึกษาทนายความได้ตลอดเวลา ซึ่งทนายความอาจจะแนะนำเกี่ยวกับการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน และการกล่าวอ้างพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อให้คดีรัดกุมมีหลักฐานที่เพียงพอมากขึ้น ในการดำเนินคดีชั้นอัยการ และศาล เหยื่ออาชญากรรมสามารถแต่งตั้งทนายเพื่อยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาต่อศาล ตลอดจนการดำเนินการตลอดกระบวนการพิจารณาในศาล จนกว่าคดีจะเสร็จเด็ดขาด

⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 130 .

ในการดำเนินคดีของเหยื่ออาชญากรรมด้วยตนเองนั้น ตามที่กล่าวมาแล้วว่าเหยื่ออาชญากรรมมีอำนาจตามกฎหมายที่จะฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้เอง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมในชั้นตำรวจ และอัยการ กรณีนี้เหยื่ออาชญากรรมสามารถแต่งตั้งทนายความให้เป็นทนายช่วยเหลือในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ ซึ่งจะต้องดำเนินการไปตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

กล่าวได้ว่า การดำเนินงานของทนายความนี้มิได้มีบทบาทบัญญัติของกฎหมายบังคับไว้ การที่ทนายความจะเข้ามามีบทบาทต่อเหยื่ออาชญากรรมจะขึ้นอยู่กับความต้องการ และความสามารถทางเศรษฐกิจของเหยื่ออาชญากรรมเอง เพราะการว่าจ้างทนายความ และการฟ้องคดีอาญา ตลอดจนการดำเนินคดีในศาลด้วยตนเองนั้น เหยื่ออาชญากรรมจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ฉะนั้น บทบาทของทนายความที่มีต่อเหยื่ออาชญากรรมจึงมีน้อยมากในทางปฏิบัติ

ง. ขั้นตอนการดำเนินงานของศาล ⁸

อำนาจตุลาการ เป็นอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของประเทศอย่างหนึ่งนอกเหนือไปจากอำนาจบริหาร และอำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งศาลได้อำนาจนี้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม

หลักการที่สำคัญของ ศาล คือ ต้องการให้ความยุติธรรมต่อคู่ความทั้งโจทก์และจำเลย ดังนั้น การดำเนินงานของศาลต่อเหยื่ออาชญากรรมจึงไม่มีการปฏิบัติเป็นพิเศษ ศาลจะพิจารณาถึงเหยื่ออาชญากรรมในฐานะเป็น พยาน ผู้หนึ่งที่มาเบิกความที่ศาลเท่านั้น เมื่อพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว ศาลสามารถที่จะดำเนินการเพื่อที่จะพิจารณาคดีต่อไปได้เลย แต่ถ้าเหยื่ออาชญากรรมเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเอง ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อน เมื่อเห็นว่าคดี มีมูลจึงจะประทับรับฟ้อง หลังจากนั้นจึงจะดำเนินการพิจารณาคดีตามวิธีที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่อไป

⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 131 .

ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลนั้น ฝ่ายโจทก์จะเป็นฝ่ายนำพยานเข้าสืบก่อน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเหยื่ออาชญากรรมจะเป็นพยานโจทก์ปากแรก การปฏิบัติของศาลต่อเหยื่ออาชญากรรมก็จะปฏิบัติเช่นเดียวกับ “พยานทั่วๆ ไป” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อศาลได้สืบพยานทั้งฝ่ายโจทก์ และจำเลยเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะพิพากษาดัดสินโดยอ่านคำพิพากษาให้โจทก์ และจำเลยฟังในศาล

ในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมมิได้เป็นโจทก์ และมีได้ฟัง คำพิพากษาของศาล พนักงานอัยการจะแจ้งผลคำพิพากษาให้พนักงานสอบสวนทราบ และพนักงานสอบสวนจะแจ้งให้เหยื่ออาชญากรรมทราบต่อไป อื่นๆ ในกรณีที่คู่ความอุทธรณ์ และฎีกาศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาจะดำเนินการพิจารณาโดยไม่ได้สัมผัสกับเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงจนกระทั่งเมื่อมีคำพิพากษาดัดสินเสร็จเด็ดขาดแล้ว ก็จะมีการอ่านคำพิพากษาเช่นเดียวกันกับการปฏิบัติในศาลชั้นต้น

โดยสรุป ขั้นตอนการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม และระบบย่อยดังที่กล่าวมา สามารถแบ่งประเภทของระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการดำเนินการได้ 3 ประเภท กล่าวคือ

ประเภทแรก ระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ ตำรวจ และอัยการ จากการพิจารณาถึงขั้นตอนการดำเนินงานของตำรวจ และอัยการที่มีต่อเหยื่ออาชญากรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งตำรวจและอัยการมีแนวโน้มที่จะสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม มากกว่า ผู้กระทำผิด โดยสามารถวิเคราะห์แนวการปฏิบัติของตำรวจ และอัยการ ได้ว่ามีวัตถุประสงค์ เพื่อจะจับกุมตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษได้ แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายให้พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการพิจารณาสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ เมื่อพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

แต่โดยทั่วไปแล้วในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะรวบรวมพยานหลักฐานให้มากที่สุดจนสามารถสั่งฟ้องผู้ต้องหาได้ และเมื่อพนักงานอัยการฟ้อง ผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล ก็จะพยายามดำเนินการสืบพยานในศาลเพื่อที่จะให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าระบบตำรวจ และอัยการ ซึ่งเป็นระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม

ประเภทที่สอง ระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ สงเคราะห์ทั้งเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ ทนายความ แต่วัตถุประสงค์นี้ จะเกิดขึ้นพร้อมกันในขณะเดียวกันไม่ได้ กล่าวคือ ทนายความซึ่งเป็นฝ่ายเหยื่ออาชญากรรม ก็จะมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม และในทำนองเดียวกันทนายความ ของฝ่ายผู้กระทำผิดก็จะมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับกรณีที่ ทนายความจะรับเป็นทนายให้กับฝ่ายไหน เว้นแต่ในบางกรณีศาลตั้งทนายให้กับจำเลย ตามกฎหมาย ทนายความผู้นั้นก็ย่อมมีวัตถุประสงค์เป็นไปตามบทบาทที่ได้รับ

ประเภทสุดท้าย ระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์ เป็นกลาง ได้แก่ ศาล โดยที่ในการพิจารณาคดีต่างๆ ศาลจะยึดถือการวางตัวเป็นกลางโดย เครื่องครัด และต้องการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย วัตถุประสงค์ในการดำเนินการของศาล จึงเป็นไปเพื่อรักษาความเป็นกลาง มิได้มีเจตนาที่จะสงเคราะห์ทั้งฝ่ายเหยื่ออาชญากรรม และฝ่ายผู้กระทำผิด ดังนั้นจะเห็นได้จากที่ศาลพิจารณาว่า "เหยื่ออาชญากรรม" มีฐานะ เป็นเพียง พยานผู้หนึ่ง ที่มาเบิกความต่อศาลเท่านั้น

4.1.2 อุปสรรคข้อขัดข้องของกระบวนการยุติธรรมในการสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม

เมื่อมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้น บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบ อาชญากรรมคนแรกคือ เหยื่ออาชญากรรม และความเดือดร้อนครั้งนี้จะมีผลกระทบต่อไปถึง บุคคลที่ใกล้ชิดตามลำดับ ซึ่งได้แก่ ครอบครัวและญาติพี่น้อง ดังนั้น เหยื่ออาชญากรรมจึง ควรได้รับการสงเคราะห์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น สำหรับคำถามที่ว่ากระบวนการ ยุติธรรมของรัฐ ได้ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม อย่างไร เหยื่ออาชญา กรรมมีความพอใจในการดำเนินการเพียงใด และมีความต้องการอะไรจากกระบวนการยุติ ธรรมนั้น ได้มีการตอบคำถามเหล่านี้มาแล้ว ดังนั้น จึงควรจะได้มีการนำมาพิจารณาเปรียบ เทียบถึงอุปสรรคข้อขัดข้องต่างๆ ว่าการสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมโดยกระบวนการยุติ ธรรมนั้นมีอุปสรรคข้อขัดข้องอย่างไร และควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง โดยพิจารณา ปัญหาดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก ได้แก่ “การให้ความปลอดภัยต่อเหยื่ออาชญากรรม” ในคดีที่ผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพล ระหว่างการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม เหยื่ออาชญากรรมจะเกรงกลัวภัยที่อาจจะได้รับจากผู้กระทำผิด ต้องมีความเป็นอยู่อย่างหวาดระแวงภัยตลอดเวลา รวมตลอดไปทั้งครอบครัว และญาติพี่น้อง ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมนั้นได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบอาชญากรรมของผู้กระทำผิดมาแล้ว ยังจะต้องได้รับความเดือดร้อนจากการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมอีก ผลที่ตามมาคือ เหยื่ออาชญากรรมจะถอนตัวออกจากกระบวนการยุติธรรมที่กำลังดำเนินอยู่ ผู้ได้รับผลประโยชน์จากสิ่งนี้คือตัวผู้กระทำผิด

การแก้ไขปัญหานั้นที่ผ่านมา ทางสำนักงานอัยการได้มีการตกลงกับกรมตำรวจให้ตำรวจเป็นผู้ “คุมพยาน” คอยเฝ้าติดตามเหยื่ออาชญากรรมและพยานทั้งหมดให้มาเบิกความต่อศาล เมื่อศาลมีหมายเรียก และในกรณีที่ผู้กระทำผิดมีอิทธิพลมาก ตำรวจจะจัดเจ้าหน้าที่ไปคอยรักษาความปลอดภัยให้กับเหยื่ออาชญากรรม

แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าววิธีนี้ตำรวจจะได้มีประสิทธิผลในช่วงระยะเวลาสั้น เนื่องจาก ค่าใช้จ่ายในการคุมพยาน และรักษาความปลอดภัยให้กับเหยื่ออาชญากรรมมีมูลค่าสูงมาก ผู้ที่ออกค่าใช้จ่ายคือ พนักงานสอบสวน หากระยะเวลาในการพิจารณาคดีมีมากขึ้นเท่าใด ประสิทธิภาพดังกล่าวก็จะลดลงตามลำดับ ในที่สุดเหยื่ออาชญากรรม และพยานก็ต้องช่วยตัวเอง หรือต้องยอมรับอิทธิพลจากผู้กระทำผิดเป็นการรับผลร้ายของการประกอบ อาชญากรรมถึงสองครั้งในกรณีเดียวกัน

ปัญหาประการต่อไป ได้แก่การรักษาความลับของเหยื่ออาชญากรรม ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่มักจะเป็นหญิง ซึ่งในสภาพสังคมไทยถือเป็นเรื่องเสียหาย และน่าอับอายมากสำหรับหญิงที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในความผิดเกี่ยวกับเพศนี้ เหยื่ออาชญากรรมรวมทั้งญาติพี่น้องมักจะไม่ต้องการให้บุคคลอื่นทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในบางรายถึงกับไม่ยอมแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด หรือถ้าแจ้งความดำเนินคดีไปแล้วก็จะรีบตกลงยอมความเพื่อให้เรื่องเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ผู้กระทำผิดจึงมักไม่ถูกลงโทษ กฎหมายได้ให้อำนาจศาลไว้ในกรณีดังกล่าวนี้ ศาลสามารถที่จะพิจารณาคดีเป็นความลับได้

แต่ในความเป็นจริงก่อนที่การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมจะ

ดำเนินมาถึงขั้นการพิจารณาคดีในศาลนั้น เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ ในคดีที่เกิดขึ้นจะถูกเผยแพร่โดยสื่อมวลชนอย่างละเอียดแล้วโดยเฉพาะในขณะที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น จุดที่จะทำให้เหตุการณ์เผยแพร่ออกไปได้มากที่สุดคือ ช่วงเวลาที่เหยื่ออาชญากรรมแจ้งความต่อตำรวจ

ดังนั้น การรักษาความลับของเหยื่ออาชญากรรมจึงควรเริ่มต้นที่ตำรวจเป็นต้นไป จนกว่าคดีจะถึงที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เหยื่ออาชญากรรมก็ยังคงมีความรู้สึกอับอายอยู่ตลอดเวลา แม้แต่ในการให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวน หรือการเบิกความในศาล ถึงแม้จะมีการดำเนินการเป็นความลับอย่างไร ความอับอายของเหยื่ออาชญากรรมก็ยังมีอยู่อย่างน้อยที่สุดก็ยังคงมีการตอบข้อซักถามของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรม เหยื่ออาชญากรรมจึงมักจะหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ และต้องยอมทน เก็บความรู้สึกเดือดร้อนไว้กับตัวเองดีกว่าที่จะให้ผู้อื่นล่วงรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ความเห็นช้าของระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดี ปัญหานี้ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีชั้นศาล โดยศาลจะมีความต้องการที่จะให้ความยุติธรรมกับทุกฝ่ายและให้โอกาสคู่ความที่จะหาพยานหลักฐานมาแสดงให้ศาลรับทราบ การพิจารณาคดีต่างๆ จึงจำเป็นต้องใช้เวลามาก แต่เมื่อพิจารณาในด้านของเหยื่ออาชญากรรมกลับกลายเป็นผลเสีย เนื่องจากเหยื่ออาชญากรรมจะต้องเสียเวลาในชีวิตประจำวันมาให้กับเวลาในการพิจารณาคดีที่เกิดขึ้น สร้างความ เบื่อหน่าย และอาจทำให้เหยื่ออาชญากรรมรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรม เนื่องจากผู้กระทำผิดไม่ได้รับการลงโทษในทันที

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการพิจารณาคดีต่างๆ ของศาลนั้นล่าช้า กระบวนการยุติธรรมจึงได้พยายามที่จะหาทางแก้ไขเพื่อให้รวดเร็วขึ้น เช่น เปลี่ยนจากการจดคำให้การมาเป็นการบันทึกเทปแทน เป็นต้น และวิธีที่ให้ผลดีที่สุดคือ “การฟ้องเร็ว” ซึ่งวิธีนี้เป็นการร่วมมือของทุกฝ่ายของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ ตำรวจ อัยการ ทนายความ และศาล ขั้นตอนในการดำเนินงานตั้งแต่การสอบสวน ฟ้องศาล และการพิจารณาคดีใช้ระยะเวลาสั้น จึงทำให้ทราบผลของการพิจารณาคดีในเวลาที่รวดเร็ว และทำให้เห็นผลอย่างรวดเร็วในการประกอบอาชญากรรมพื้นฐานของอาชญากร ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความพอใจของเหยื่ออาชญากรรม

แต่วิธีการฟ้องเร็วนี้ก็กระทำได้เฉพาะคดีที่สำคัญ หรือเป็นคดีที่กระเทือน

ขวัญของประชาชนเท่านั้น ยังไม่สามารถจะกระทำได้ในทุกคดี เพราะการฟ้องเร็วแต่ละคดีนั้น จะต้องระดมทรัพย์ากร อย่างมากจากทุกระบบย่อยในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การดำเนินการครบถ้วนตามขั้นตอน ฉะนั้น ถ้าจะต้องดำเนินการฟ้องเร็วทุกคดี ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก

ปัญหาประการสุดท้าย เกี่ยวกับอุปสรรคข้อขัดข้องในการสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็คือ ค่าใช้จ่ายของเหยื่ออาชญากรรมในระหว่างการเดินทางของกระบวนการยุติธรรม โดยปกติทั่วไปเมื่อเกิดคดีอาชญากรรมขึ้น ตำรวจในฐานะพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาให้กับเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาเพียงเท่านี้จะดูเหมือนว่าเหยื่ออาชญากรรมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น กระบวนการยุติธรรมจะเป็นผู้ดำเนินการให้ทั้งหมด

ในความเป็นจริงแล้วยังมีค่าใช้จ่ายแอบแฝง ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมจะต้องสูญเสียในระหว่างมีการดำเนินคดีหลายประการ กล่าวคือ ในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมมีความประสงค์จะเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ กรณีนี้เหยื่ออาชญากรรมจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด แต่ในเรื่องนี้ไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เนื่องจากหากเหยื่ออาชญากรรมมีความประสงค์จะเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการก็ย่อมแสดงว่า เหยื่ออาชญากรรมมีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะดำเนินการได้ ปัญหาในการสงเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องค่าใช้จ่ายน่าจะไม่ต้องคำนึงถึง

ในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมต้องไปพบพนักงานสอบสวนไปพบพนักงานอัยการ ไปเบิกความเป็นพยานในศาล หรือต้องไปศาลในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีอยู่นั้น สิ่งที่เหยื่ออาชญากรรมต้องสูญเสียไปคือ รายได้จากการประกอบอาชีพประจำวัน สิ่งเหล่านี้กระบวนการยุติธรรมจะถือว่าเมื่อเกิดการประกอบอาชญากรรมต่อเหยื่ออาชญากรรม ฉะนั้นเหยื่ออาชญากรรมจะต้องเสียสละเพื่อรักษาผลประโยชน์ในทางคดีให้มากที่สุดนั้นไม่ได้ เพราะจะเป็นใครก็ตามย่อมจะไม่ต้องการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำของผู้กระทำผิด แต่เมื่อตกเป็นเหยื่อแล้วยังจะต้องสูญเสียรายได้ประจำวันในการดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมอีกจึงเป็นการสูญเสียซ้ำซ้อน ด้วยเหตุนี้เหยื่ออาชญากรรมจึงมักจะ ถอนตัวจากการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมไปเอง

อนึ่ง นอกจากการสูญเสียรายได้ประจำวันแล้ว การเดินทางไปยังที่ทำการพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลนั้น เหยื่ออาชญากรรมจะต้องเสีย

ค่าใช้จ่าย ทั้งค่ายานพาหนะและค่าอาหาร และในการนำพยานของเหยื่ออาชญากรรมไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลแต่ละครั้ง เหยื่ออาชญากรรมจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ให้อีกด้วย เพื่อเป็นการบริการพยาน ในเรื่องค่าพาหนะนี้ ได้มีบทบัญญัติในกฎหมายให้ศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานอัยการเสียหายค่าพาหนะให้แก่พยานโจทก์ และถ้าเหยื่ออาชญากรรมเป็นโจทก์เอง เหยื่ออาชญากรรมจะต้องเสียค่าพาหนะให้แก่พยานโจทก์ และค่าพาหนะในการส่งหมายเรียกด้วย

ในทางปฏิบัติในเขตกรุงเทพมหานครจะไม่มี การจ่ายค่าพาหนะให้แก่พยานโจทก์ ค่าใช้จ่ายทุกอย่างทุกอย่างเหยื่ออาชญากรรมจะต้องเสียเองเป็นการส่วนตัว ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายนี้จะมีมากขึ้นหากเหยื่ออาชญากรรมเป็นคนต่างจังหวัด นอกเขตกรุงเทพมหานคร ค่าใช้จ่ายต่างๆ จะเพิ่มขึ้นตามระยะทาง ที่ห่างจากกรุงเทพมหานคร เหยื่ออาชญากรรมอาจจะต้องขอพักอาศัยอยู่บ้านญาติพี่น้อง เป็นการสร้างความลำบากให้กับเหยื่ออาชญากรรมมากยิ่งขึ้น

ในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรมเป็นคนต่างจังหวัดนี้จะพบเสมอว่าเหยื่ออาชญากรรมได้หลบหนีไป และมักจะไปศาลตามหมายเรียกแต่อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า ยังไม่มีหน่วยงานใดของทางราชการที่จะสงเคราะห์ต่อเหยื่ออาชญากรรมในเรื่องนี้ อย่างจริงจัง จะมีบางรายเท่านั้นที่มีสมาคม หรือผู้มีจิตศรัทธายื่นมือเข้ามาช่วยเหลืออุปสรรคดังกล่าว จึงเป็นช่องทางผู้กระทำผิด ซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ มักติดต่อกับเหยื่ออาชญากรรมให้ เลิกคดีกันเอง และมักจะก่อให้เกิดปัญหาต่อการดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการ ยุติธรรมในที่สุด

ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องดังกล่าว เมื่อทำการวิเคราะห์แล้วสามารถพิจารณาเหตุสำคัญได้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ได้แก่ ความล่าช้าจากขั้นตอนในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม จากการที่กฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความยุติธรรมแก่คู่ความ โดยเฉพาะเป็นหลักการให้ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำผิด ทำให้ขั้นตอนในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมมีมาก และสลับซับซ้อน ผลที่ปรากฏชัดเจนคือความล่าช้าในการดำเนินคดี ผลกระทบที่ตามมาก็ได้แก่ ปัญหาการใช้อิทธิพลของผู้กระทำผิด ปัญหาระยะเวลาในการ

ดำเนินคดี ปัญหาความลับ และค่าใช้จ่ายของเหยื่ออาชญากรรม หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องดังกล่าวมาข้างต้น

สาเหตุอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การขาดหน่วยงานที่จะให้การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรม โดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีหน่วยงานดังกล่าวอยู่เลย ทำให้เหยื่ออาชญากรรมต้องช่วยเหลือตนเอง และก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่าง ๆ เช่น ปัญหาค่าใช้จ่ายในระหว่างดำเนินคดี ปัญหาความลับของเหยื่ออาชญากรรม เป็นต้น

4.2 การคุ้มครองผู้เสียหายตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540

สิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายอันเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาจากรัฐ ถือได้ว่าเป็น “สิทธิใหม่” ซึ่งเพิ่งมีการบัญญัติลงในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 245 โดยบัญญัติว่า

“ มาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็น และสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้น หรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ “

สิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการทำความผิดอาญาจากรัฐนี้ ในชั้นคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ให้เหตุผลในการบัญญัติเรื่องนี้ไว้ว่า เป็นการสะท้อนถึงแนวความคิดการสงเคราะห์กันระหว่างคนในสังคมเดียวกัน และแนวความคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม

เมื่อมีการกระทำความผิดกับบุคคลย่อมแสดงว่ารัฐบาลบกพร่อง ในหน้าที่ จึงต้องเยียวยาแก่บุคคลนั้น อันมีลักษณะเป็นการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม เฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสได้รับการเยียวยาโดยหนทางอื่น ซึ่งการได้รับการเยียวยาหรือไม่นั้นพิจารณา

ในทุกๆ ทางว่าเสียหายได้รับการเยียวยาแล้วหรือไม่ เป็นประการแรก ถ้าไม่ได้รับการเยียวยารัฐจึงเข้าไปช่วยเหลือ

แต่อย่างไรก็ดีมีข้อสังเกตว่า การเยียวยาโดยรัฐนี้ รัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบียดต่อไปได้ จึงไม่เป็นการสร้างภาระแก่รัฐจนเกินไป และการเยียวยาก็มิได้จำกัดเพียงการชดใช้ด้วยตัวเงินเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการกระทำอื่นที่เป็นการเยียวยาด้วย

ระบบที่ให้รัฐเข้ามาเป็นผู้ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญานี้ มีใช้อยู่หลายประเทศ เช่น สวิสเซอร์แลนด์ อังกฤษ บางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เช่น แคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก เป็นต้น แต่บางประเทศก็ไม่เห็นด้วย โดยได้มีผู้สรุปรวบรวมเหตุผลที่สนับสนุน และคัดค้านว่ารัฐควรชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา(เหยื่ออาชญากรรม) ไว้ดังนี้

" ฝ่ายที่เห็นด้วยว่ารัฐควรชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม มีเหตุผลดังต่อไปนี้ ⁹

1. เพราะรัฐบาลประสบความสำเร็จที่จะปกป้องประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ก็ย่อมมีข้อผูกมัดที่จะชดเชยความเสียหายแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมด้วยเหตุที่ประเทศที่มีอารยธรรมทั้งหลายจะไม่ยอมให้ประชาชนคนใดถืออำนาจตามอำเภอใจ จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบังคับใช้กฎหมายที่จะพิทักษ์ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม หมายความว่าเจ้าหน้าที่จะต้องจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดเมื่ออาชญากรรมเกิด และจะต้องป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นด้วย การที่มีผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้น ย่อมหมายความว่ารัฐบาลปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ ดังนั้นเหยื่ออาชญากรรมจึงย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐบาลได้ เพราะรัฐบาลล้มเหลวในการคุ้มครองเหยื่อ

2. แผนการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมจะส่งเสริมความเคารพศรัทธา และความร่วมมือกับฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย จะช่วยให้อาชญากรรมลดน้อยลงได้

⁹ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , กระบวนการยุติธรรมกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 .การสัมมนาทางวิชาการ .(ธันวาคม 2540): 35.

3. แม้เหี้ยออาชญากรรมอาจจะได้รับเงินค่าประกันจากบริษัทประกันภัยมาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่คุ้มค่ากับความเสียหายที่เขาได้รับ การชดเชยค่าเสียหายจากรัฐจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะทดแทนค่าเสียหายอันมหาศาลที่เหี้ยต้องประสบ

ในเหตุผลทั้งสามประการนี้ดูเหมือนว่าเหตุผลข้อที่หนึ่งจะมีน้ำหนักมากกว่าข้อที่สอง และข้อที่สาม โดยเป็นการเน้นย้ำถึงความรับผิดชอบของรัฐโดยตรงต่อการคุ้มครองความปลอดภัยจากอาชญากรรม

เหตุผลของฝ่ายที่เห็นว่ารัฐไม่ควรจะชดเชยความเสียหายแก่เหี้ยออาชญากรรมพอจะประมวลได้ ดังต่อไปนี้¹⁰

1. ความรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายแก่เหี้ยออาชญากรรมไม่ควรจะเป็นของรัฐบาล แม้ว่ารัฐบาลจะมีหน้าที่ในการพิทักษ์ความปลอดภัยของประชาชนจากการตกเป็นเหี้ยออาชญากรรมก็จริงอยู่ แต่ถ้าหากใครตกเป็นเหี้ยเข้าจริงๆ ก็มีได้หมายความว่ารัฐบาลจะมีได้ใส่ใจในปัญหานี้ อุปมาเหมือนนายแพทย์ซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาโรค นายแพทย์จะต้องรับผิดชอบด้วยหรือหากคนป่วยล้มเจ็บลง หรือถึงแก่ความตายเพราะโรคร้ายคุกคาม หากรัฐบาลจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายสำหรับอันตรายที่เกิดขึ้นแก่เหี้ยออาชญากรรมแล้ว ความรับผิดชอบนั้นจะสิ้นสุดลงตรงไหน

2. แผนการชดเชยแก่เหี้ยออาชญากรรม จะส่งเสริมการฉ้อโกงกันยิ่งขึ้นจริงอยู่แผนการชดเชยแก่เหี้ยออาชญากรรมจะเป็นการช่วยเหลือแก่เหี้ยผู้ไร้เดียงสา แต่มันอาจจะเป็นการช่วยเหลือผู้ไม่สมควรได้รับการชดเชยก็ได้ อุบัติเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง อาจกลายเป็นว่ามีผู้ร้ายทำให้เกิดขึ้นได้

3. แผนการช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหี้ยออาชญากรรมของรัฐบาลจะมีประสิทธิผลจริงๆ นั้น จะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมหาศาล เพราะปีหนึ่งๆ ผู้ที่ตกเป็นเหี้ยออาชญากรรมมีอยู่มากมายเหลือประมาณ “¹¹

¹⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 36 .

ประเทศไทยปัจจุบันมีเพียงพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการรบ พุทธศักราช 2485 , พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พุทธศักราช 2497 และพระราชบัญญัติสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการป่วยเจ็บเพราะเหตุปฏิบัติราชการ พุทธศักราช 2498 ซึ่งมีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานเจตนาของการให้การสงเคราะห์ต่อบุคคลผู้ประสบเคราะห์ภัย แต่ยังไม่อาจถือว่าเป็นการช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอย่างแท้จริง เพราะผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือต้องเป็นผู้ที่ช่วยเหลือราชการ หรือช่วยเหลือ เช่น ช่วยจับกุมคนร้าย ช่วยเหลือผู้ประสบ อัคคีภัย จนตนเองได้รับอันตราย ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการตรากฎหมายออกมากำหนดหลักเกณฑ์ และขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญโดยเร็ว

โดยที่บทบัญญัติมาตรา 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำเสนอร่างพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ดำเนินคดีอาญา พ.ศ. เพื่อจัดตั้งกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งสามารถวิเคราะห์หลักการ เหตุผลและโครงสร้าง การเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวได้ดังนี้¹²

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

"อรรถพร ชูบำรุง และ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด , ว่าด้วยเหื่ออาชญากรรม , (นครปฐม : โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาสาทรณสุข อาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล , 2538) : 123 .

¹² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา . ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรม ๗ พ.ศ..... (สิงหาคม 2540) : 6.0-6.5 .

พ.ศ.....

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ
ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

.....

.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย
และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา. พ.ศ.....”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ข้อความจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น
“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือ
ร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การกระทำความผิดนั้น

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิด
อาญา

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่
ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก หรือเนื่องจากการกระทำ
ความผิดอาญาของผู้อื่น

“ค่าทดแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมี
สิทธิได้รับเนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี

และปรากฏว่าคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีนั้นฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

“คดี” หมายความว่า คดีอาญา

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา

“พนักงานอัยการ” หมายความว่า พนักงานอัยการตามกฎหมายว่าด้วย พนักงานอัยการ หรืออัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร แล้วแต่กรณี

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รักษาการตามพระราช บัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 5 การเรียกร้อง หรือการได้มาซึ่งสิทธิ หรือประโยชน์ตามพระราช บัญญัตินี้ ไม่เป็นการดัดสิทธิ หรือประโยชน์ที่ผู้เสียหาย หรือจำเลยพึงได้ตามกฎหมายอื่น

มาตรา 6 ในกรณีที่ผู้เสียหาย หรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้อง และการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหาย หรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด 2

คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

.....

มาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา” ประกอบด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนศาลอาญา ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทน กรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมสวัสดิการสังคม ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสภาพทนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดย คำแนะนำของรัฐมนตรีอีกสามคน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ด้านละหนึ่งคน

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 2 คน ก็ได้

มาตรา 8 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
(2) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(3) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้

มาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตาม มาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 11 ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา 12 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา 13 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของผู้เข้าร่วมประชุม กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 14 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา หรือปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ในการประชุมของคณะกรรมการให้นำ **มาตรา 13** มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

.....

มาตรา 15 ให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) รับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจเห็นเสนอต่อคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่น หรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริง หรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
- (4) เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย
- (5) กระทำกิจการตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย

มาตรา 16 ในกรณีที่กระทรวงยุติธรรมเห็นว่ามีความจำเป็น กระทรวงยุติธรรมจะแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ โดยแจ้งให้ศาลทราบ

มาตรา 17 การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานอัยการ หรือข้าราชการผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำเนินคดีตาม **มาตรา 16** ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

หมวด 4
การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

.....

มาตรา 18 ผู้เสียหายอาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทนต่อคณะกรรมการได้ตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- (1) ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายนั้นเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้
- (2) ผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต หรือได้รับอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ

มาตรา 19 ค่าตอบแทนตาม มาตรา 18 ได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ
 - (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง
 - (3) ค่าขาดประโยชน์ที่หามาได้ในช่วงที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ
 - (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง
- คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใด หรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงพฤติการณ์ และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

มาตรา 20 หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำเช่นนั้น ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไปพร้อมทั้งเบี้ยปรับในอัตราร้อยละสิบสองต่อปี แก่กระทรวงยุติธรรม ภายใน สามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

หมวด 5
การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

.....

มาตรา 21 จำเลยที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง

- (1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- (2) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ
- (3) ปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

มาตรา 22 การกำหนดค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย ตาม มาตรา 21 ให้กำหนดได้ไม่เกินจำนวนตามคำขอ และตามหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา
- (2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี
- (3) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย และความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- (4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี
- (5) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว

ในกรณีที่มีคำขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้น คดี การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นนั้นได้ ให้คณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เหมาะสม

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับ และโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

หมวด 6

การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์

.....

มาตรา 23 ผู้เสียหาย จำเลย หรือทนายทซึ่งได้รับความเสียหายที่ประสงค์จะขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายต่อสำนักงานตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี

การยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหาย จำเลย หรือทนายทซึ่งได้รับความเสียหาย จะยื่นต่อศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตก็ได้ โดยให้ถือว่าเป็นการยื่นคำขอต่อสำนักงานตามวรรคหนึ่งแล้ว และให้ศาลจังหวัดรับส่งคำขอนั้นไปยังสำนักงานโดยเร็ว

มาตรา 24 ในกรณีที่ผู้เสียหาย จำเลย หรือทนายทซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือขาดสติปัญญาไม่สามรถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยาของบุคคลนั้น หรือผู้ดูแลรักษาบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณีแทนได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 25 หลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา 26 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

การยื่นอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงาน หรือศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว

ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติม โดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 7

พนักงานเจ้าหน้าที่

.....

มาตรา 27 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) สอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ตามคำขอ
- (2) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา 28 ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ เป็น เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 8

บทกำหนดโทษ

.....

มาตรา 29 ผู้ใดยื่นคำขอรับคำตอบแทน คำทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดย แสดงข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 30 ผู้ใดให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการ ขอรับคำตอบแทน คำทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 31 ผู้ใดไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งหนังสือตอบหนังสือสอบถามเอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับ ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทถ้วน หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
 นายกรัฐมนตรี

รายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
 แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.

.....

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้
 ตาม มาตรา 18 ได้แก่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก

คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308

1. หลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

กระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางหลักการในการ
 จัดตั้งกองทุนเงินชดเชยขึ้นมากองทุนหนึ่งเพื่อชดเชยให้กับบุคคล 2 ประเภทคือ

1.1 ผู้เสียหายจากอาชญากรรม เนื่องจากเห็นว่า การดำเนินคดีในปัจจุบันมุ่งแต่
 เพียงการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อแก้ไขให้บุคคลนั้นกลับตัวเป็นพลเมืองดี และ
 ไม่กระทำความผิดขึ้นอีก ในขณะที่ผู้เสียหาย หรือผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นต้องช่วย
 เหลือดตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ซึ่งบางครั้งไม่สามารถ
 เรียกร้องได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือผู้กระทำ
 ความผิดอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถจะชดใช้ค่าเสียหายให้ได้ ทำให้ผู้เสียหายได้รับความ

เดือดร้อน ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม และอาจส่งผลกระทบต่อถึงบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายด้วย รัฐจึงสมควรต้องมีส่วนรับผิดชอบเพราะไม่สามารถให้ความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายเหล่านั้นได้

1.2 ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา เนื่องจากเห็นว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกดำเนินคดีอาญาบางครั้งก็อยู่ในฐานะที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญา ทำให้ต้องถูกคุมขัง หรือ ได้รับความเสียหายอย่างอื่นในระหว่างถูกดำเนินคดีอาญา เช่น ต้องออกจากงาน หรือครอบครัวแตกแยก แม้ในที่สุดข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ไม่สามารถกลับคืนสู่สถานะเดิมได้ มีสถานะเสมือนเป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรม รัฐจึงควรเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

โดยขอบเขตของการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาเฉพาะในส่วนของ การที่รัฐจะเข้ามามีส่วนช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่มีต่อผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรม เท่านั้น จะไม่รวมถึง กรณีบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม หรือผู้ถูกดำเนินคดีอาญา และถูกคุมขังเป็นผู้ต้องหา จำเลย หรือได้รับความเสียหายอย่างอื่นในระหว่างถูกดำเนินคดีอาญา แม้ในที่สุดข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์

2. โครงสร้างและประเด็นสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีโครงสร้างและประเด็นที่สำคัญโดยสรุป ดังนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรม

คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย

ปลัดกระทรวงยุติธรรม	เป็น	ประธานกรรมการ
รองปลัดกระทรวงยุติธรรม(ที่ได้รับมอบหมาย)	เป็น	กรรมการ
เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนศาลอาญา	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนกรมการปกครอง	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนกรมราชทัณฑ์	เป็น	กรรมการ

ผู้แทนกรมคุมประพฤติ	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงการคลัง	เป็น	กรรมการ
ผู้แทนสหภาพนายความ	เป็น	กรรมการ
รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ (ที่ได้รับมอบหมาย)	เป็น	กรรมการ/เลขาฯ

นอกจากจะมีคณะกรรมการกองทุนเงินชดเชยฯ ดังกล่าวแล้ว ยังกำหนดให้ มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรม ฯ ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ ด้านธุรการต่างๆ โดยสำนักงานนี้สังกัดอยู่ในสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวง ยุติธรรม

2.2 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรม

- ก. ใช้จ่ายเป็นเงินชดเชยให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา
ข. ใช้ในกิจการอื่นตามที่กำหนดไว้ใน(ร่าง) พระราชบัญญัตินี้

2.3 ที่มาของกองทุนนั้นจะประกอบด้วย

- (1) เงินค่าปรับ
- (2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
- (3) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่มีผู้บริจาคให้
- (4) เงินรายได้อื่น
- (5) เงินดอกผลและผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุน

2.4 เงื่อนไขกรณีผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องขอรับเงินชดเชยจากกองทุน

2.4.1 ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 กล่าวคือ เป็นความผิดในลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ (มาตรา 276 ถึง มาตรา 287) ความผิดลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (มาตรา 288 ถึง มาตรา 308)

2.4.2 ผู้เสียหายจะต้องได้รับอันตรายต่อชีวิต หรือได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ สำหรับเงินชดเชยที่จะจ่ายให้กับผู้เสียหายนั้น จะได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
- (2) เงินชดเชยในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกิน 200,000 บาท
- (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ
- (4) เงินชดเชยความเสียหายอย่างอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรกำหนดให้

ทั้งนี้ จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

เงินชดเชยดังกล่าวนี้ คณะกรรมการกองทุนเงินชดเชยฯ จะจ่ายให้เพียงรายการใดหรือทุกรายการก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึง

- พฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด
- สภาพของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ
- โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับชดเชยความเสียหายจากทางอื่น

ส่วนในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่า การกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับเงินชดเชยนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำเช่นนั้น คณะกรรมการกองทุนเงินชดเชยฯ สามารถให้ผู้เสียหายคืนเงินชดเชยพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปีได้

2.5 การอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกองทุนเงินชดเชยฯ

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องไม่พอใจคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกองทุนเงินชดเชยฯ ก็ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

2.6 การได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตาม(ร่าง)พระราชบัญญัติ

การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิ หรือประโยชน์ตาม(ร่าง) พระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิ หรือประโยชน์ที่ผู้เสียหาย พึงได้รับตามกฎหมายอื่น

2.7 กรณีที่ผู้มีสิทธิได้รับเงินชดเชยถึงแก่ความตาย

ให้สิทธิในการได้รับเงินชดเชยตกแก่ทายาทของบุคคลนั้น

3. ความเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายโดยส่วนราชการต่าง ๆ

สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงการคลัง สภานายความ

4. การขอข้อมูลหรือความเห็นจากส่วนราชการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ กองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ต่อคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลแรงงานกลาง และศาลภาษีอากรกลาง อัยการสูงสุด อธิบดีกรมการปกครอง ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นายกษัตริย์บัญชา นายความ ในการประชุมครั้งที่ 4 /2538 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2538 ซึ่งที่ประชุมได้มีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติ ฯ นี้ และให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2539 และให้ส่งสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีตรวจพิจารณา และได้ดำเนินการสั่งการให้กรมการร่างกฎหมายตรวจพิจารณา โดยนัดพิจารณาครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2540 และนัดประชุมครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2542 รวมการพิจารณา 16 ครั้ง ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการร่างกฎหมายพิจารณาความเห็นและข้อสังเกตของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

5. ประเด็นปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา

เนื่องจากปัจจุบันผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมต้องได้รับเคราะห์กรรม และต้องช่วยเหลือตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้ได้ ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อน และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 245 ได้ บัญญัติรับรองสิทธิในการที่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติตามสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติชดเชยค่าเสียหาย เพื่อตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยดำเนินการจัดตั้งกองทุนเงินชดเชยเพื่อพิจารณาจ่ายเงินชดเชยแก่บุคคลเหล่านั้น

กล่าวโดยสรุปการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจะเป็นมาตรการที่รัฐควรพิจารณา มิใช่เป็นเพียงการคุ้มครองหรือบรรเทาความเสียหายแก่ผู้เสียหายแต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสนใจต่อผู้เสียหายที่จะได้มีส่วนร่วมประสานงานในการควบคุม ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และศาลจะสามารถที่จะได้มีมาตรการเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้ปรับใช้ได้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด และเหมาะสมกับสภาพสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมดังเช่นปัจจุบัน

การชดใช้ค่าเสียหายในปัจจุบัน มีแนวคิดหลายลักษณะที่แตกต่างทั้งปรัชญาและวัตถุประสงค์ รูปแบบที่เป็นที่ยอมรับที่สำคัญในขณะนี้ ได้แก่ การที่รัฐเข้ามาทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในลักษณะรัฐสวัสดิการ และการที่ศาลอาญามีอำนาจที่จะใช้การชดใช้ค่าเสียหาย เป็นมาตรการลงโทษโดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายในลักษณะการชดใช้ด้วยเงิน การบริการโดยตรงแก่ผู้เสียหาย และการชดใช้โดยบริการชุมชนซึ่งมุ่ง ที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี ประเทศไทยจึงควรจะได้นำมาพิจารณาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของไทย เพื่อการควบคุมอาชญากรรมจะได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยการพิจารณาปัญหาอาชญากรรมทุกด้านทั้งผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพราะปัญหาอาชญากรรมเป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา มิฉะนั้นลำพังการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่สามารถควบคุมปัญหาอาชญากรรมให้ได้ผลอย่างแท้จริง เพราะอาชญากรรมเป็นผลของสังคมนั่นเอง